

Nicole Pietrzak¹

Proces negocjacji brexitu w polityce Davida Camerona i Theresy May

Streszczenie: Opuszczenie Unii Europejskiej przez Wielką Brytanię (tzw. brexit) to jedno z najważniejszych wydarzeń w dziejach integracji europejskiej. Jest ono również pierwszym tego typu zdarzeniem w historii Wspólnoty, choć nie jedynym postulowanym przez rząd Wielkiej Brytanii. Celem badawczym artykułu jest analiza działalności politycznej brytyjskich premierów: Davida Camerona i Theresy May w sprawie wyjścia Zjednoczonego Królestwa ze struktur Unii Europejskiej. Decyzja brytyjskiego rządu została podjęta po przeprowadzeniu referendum w dniu 23 czerwca 2016 r., a jego następstwem było uruchomienie artykułu 50 Traktatu Unii Europejskiej. Konsekwencje brexitu w znacznym stopniu uzależnione są od wyników negocjacji, choć z całą pewnością odczuwalne będą zarówno w wymiarze politycznym, ekonomicznym, jak i społecznym. Najważniejsze wnioski zawarto w podsumowaniu.

Słowa kluczowe: brexit, Unia Europejska, referendum, Wielka Brytania, integracja europejska

¹ Mgr Nicole Pietrzak, Wydział Nauk o Polityce i Administracji, Uniwersytet Kazimierza Wielkiego w Bydgoszczy, nicole922@onet.pl, ORCID: 0000-0002-0747-6234.

Uwagi wstępne

Wielka Brytania uzyskała członkostwo unijne w 1973 r. i od początku swojego udziału w procesach integracji określana była jako państwo eurosceptyczne. Historia integracji Zjednoczonego Królestwa ze Wspólnotą Europejską (WE), a następnie z Unią Europejską (UE) nacechowana była napięciami i otwartymi konfliktami. Polityka europejska Zjednoczonego Królestwa naznaczona była wewnętrznymi sprzecznościami, a to spowodowało, że Wielką Brytanię często określano jako „trudnego partnera” albo „obcego w Europie”. Już w pierwszych latach członkostwa pojawiały się opcje opuszczenia przez nią WE. Wówczas Partia Pracy oprotestowała warunki przystąpienia Zjednoczonego Królestwa do WE i zadeklarowała ich renegotiację. Pierwszą oznaką eurosceptycznej postawy było przeprowadzanie w tej kwestii referendum, w dniu 5 czerwca 1975 r., w którym 67% brytyjskiego społeczeństwa poparło pozostanie we Wspólnocie. Kolejnym przykładem jest wynegocjowanie w 1984 r. przez Margaret Thatcher tzw. rabatu brytyjskiego, dzięki któremu Zjednoczone Królestwo zmniejszyło składki wpłacane do UE (Musiś-Karg, 2016). Zatem można stwierdzić, że zarówno sceptycyzm dotyczący członkostwa Wielkiej Brytanii w WE/UE, jak i chęć rozstrzygnięcia tej kwestii za pośrednictwem referendum, są wpisane w politykę Zjednoczonego Królestwa (Zuba, 2017).

Przyczyną eurosceptycznej postawy były zawsze różne powody. Po pierwsze, wynikały one z położenia geograficznego. Brytyjczycy zawsze uważali, że bliżej im do Ameryki i Afryki niż do krajów europejskich. Po drugie, istotną rolę w tej postawie odegrały media, gdyż to właśnie one kreowały negatywny wizerunek UE. Po trzecie, przedstawiciele brytyjskich władz politycznych nie widzieli większych korzyści z przynależności do UE. Brytyjska polityka początkowo wobec WE, a następnie wobec UE, nacechowana była instrumentalizmem, którego podstawą była ochrona interesu narodowego (Ronek, 2012).

Brexit w polityce Davida Camerona

Brexit, czyli proces wyjścia Zjednoczonego Królestwa z UE, jest jedynym tego typu wydarzeniem w procesie integracji europejskiej. Termin ten powstał z połączenia dwóch angielskich słów: *British* i *exit* (Wheeler, 2019).

Przechodząc do czasów współczesnych, należy wyjść od analizy działań politycznych podejmowanych przez Davida Camerona, który w latach 2010–2016 pełnił funkcję premiera Zjednoczonego Królestwa. W 2013 r. brytyjski premier zdeklarował, że jeśli Partia Konserwatywna w 2015 r. wygra wybory parlamentarne, to jako jej przewodniczący przeprowadzi referendum w sprawie opuszczenia unijnych struktur.

Należy podkreślić, że jedną z wielu determinant złożonej obietnicy były niestabilne relacje Wielkiej Brytanii z UE. Spotykały się one z coraz większą krytyką zarówno ze strony grupy konserwatywnych posłów, jak i brytyjskiego społeczeństwa, które wyrażało m.in. niezadowolenie z powodu finansowania biedniejszych państw należących do Wspólnoty (Musiał-Karg, 2016). Do innych przyczyn powodujących chęć opuszczenia UE należy zaliczyć elementy, takie jak: migracje, terroryzm, niepokój społeczeństwa brytyjskiego zarówno o miejsca pracy, jak i tożsamość narodową. Postulaty premiera Davida Camerona wobec UE dotyczyły przede wszystkim renegotjacji warunków umowy stowarzyszeniowej, podkreślając przy tym cele Wielkiej Brytanii i oczekiwania społeczno-polityczne. Zaliczył on do nich podniesienie konkurencyjności Unii Europejskiej i zminimalizowanie przywilejów dotyczących zabezpieczenia społecznego wobec migrantów. Ze względu na specyfikę systemu politycznego Wielkiej Brytanii kolejnym istotnym aspektem było wzmocnienie roli parlamentów narodowych oraz ich aktywnego udziału na arenie międzynarodowej. David Cameron postulował głównie ograniczenie roli UE poprzez zminimalizowanie możliwości nabywania przez nią coraz to nowych uprawnień. Zatem można stwierdzić, że ówczesny rząd Davida Camerona akceptował w niektórych kwestiach współpracę międzynarodową, ale sceptycznie nastawiony był do pozycji UE na arenie międzynarodowej (Olszewski, 2018).

W dniu 23 stycznia 2013 r. podczas przemówienia w Londynie brytyjski premier po raz pierwszy zasygnalizował możliwość opuszczenia unijnych struktur przez Wielką Brytanię. Punktem jego krytyki była eurobiurokracja, funkcjonowanie strefy euro oraz zmiany w Europie, które powodują kryzysy na kontynencie europejskim. Ponadto domagał się on zreformowania instytucji unijnych i zmiany ich traktatów, które uwzględniłyby pożądaną przez Wielką Brytanię kierunek. Podkreślił, że brytyjski rząd dąży do kształtowania Unii Europejskiej o charakterze elastycznym i otwartym, a przede wszystkim pragnie on lepszych warunków dla Wielkiej Brytanii i państw członkowskich (Komisja Europejska o przemówieniu Camerona, 2013).

Kolejnym krokiem podjętym przez Davida Camerona było uruchomienie antyeuropejskiego projektu tzw. repatriacji władzy. Zadanie audytu polegało na sprawdzaniu wpływu Brukseli na wszystkie płaszczyzny życia brytyjskiego społeczeństwa. Po wygranych wyborach parlamentarnych, 8 maja 2015 r., David Cameron, zgodnie ze złożoną obietnicą, zwrócił się do przedstawicieli UE o dokonanie reformy traktatów. Podkreślił też, że w przypadku odmowy zrealizuje on złożoną obietnicę wyborczą. Szefowie instytucji unijnych zaznaczyli, że negocjacje z Wielką Brytanią są możliwe, ale stanowczo odrzucili możliwość negocjacji podstawowych swobód w UE, a przede wszystkim zasady swobodnego przepływu osób. Premier David Cameron w celu szukania poparcia dla swoich propozycji odbył podróże do Holandii, Francji, Polski i Niemiec. 28 maja 2015 r. spotkał się z ówczesnym prezydentem Francji Françoisem Hollandem i przekonywał, że te dwa państwa jako największe potęgi militarne są odpowiedzialne za rozwój UE. David Cameron stwierdził, że proponowane reformy przez Wielką Brytanię zarówno usprawniłyby funkcjonowanie instytucji unijnych, jak i pobudziłyby wzrost gospodarczy. Natomiast Angela Merkel podkreśliła możliwość negocjacji nad zmianą unijnych traktatów, jednocześnie zaznaczając, że nie akceptuje ona rozwiązań podważających sens istnienia Jednolitego Rynku Wewnętrznego (Koszel, 2018).

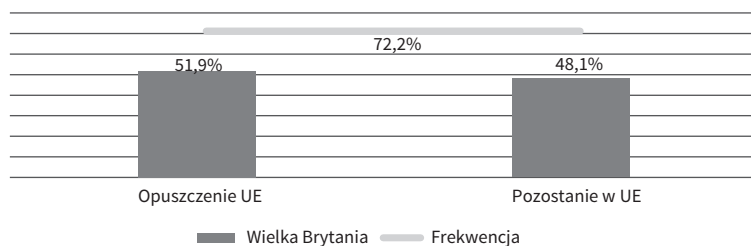
Podczas unijnego szczytu, odbywającego się w dniach 25–26 czerwca 2015 r., David Cameron zakomunikował przedstawicielom

Rady Europejskiej, że planowane referendum w 2016 r. ma rozstrzygnąć wątpliwości zarówno brytyjskiego rządu, jak i Brytyjczyków w omawianej kwestii. Zaznaczył, że to obywatele jego kraju powinni mieć ostatnie słowo w tej sprawie. Na początku 2016 r. premier spotkał się również z kierownictwem bawarskiej Unii Chrześcijańsko-Społecznej (CSU). Celem tej rozmowy była przede wszystkim sprawa uchodźców, choć podczas rozmowy poruszono także problematykę funkcjonowania instytucji unijnych. Zarząd partii CSU popierał postulaty Davida Camerona zarówno w kwestii wzmocnienia zasady subsydiarności w UE, jak i ograniczenia zasiłków rodzinnych dla imigrantów (Koszel, 2018).

Podczas debaty w Londynie, odbywającej się w dniach 18–19 lutego 2016 r., David Cameron wypracował porozumienie z unijnymi przedstawicielami. Ustalono, że Zjednoczone Królestwo czerpałoby korzyści wynikające ze wspólnego rynku bez przystąpienia do strefy euro. Ówczesny brytyjski premier zastrzegł sobie również prawo przystępowania wyłącznie do tych decyzji unijnych, które będą korzystne dla jego kraju. Ponadto do niekorzystnych rozwiązań dla Wielkiej Brytanii zaliczył m.in. otwarte granice czy programy pomocowe dla biedniejszych państw członkowskich. Warto zaznaczyć, że głównym ustępstwem ze strony unijnych władz było ograniczenie zasiłków dla imigrantów pracujących w Wielkiej Brytanii. Przywódcy państw członkowskich wyrazili zgodę, by rząd Wielkiej Brytanii stworzył mechanizm bezpieczeństwa pozwalający na pozbawienie części zasiłków (tzw. in-work benefits) nowo przybyłych pracowników z krajów członkowskich. Kolejnym wypracowanym kompromisem było odejście od obowiązku zacieśniania eurointegracji. Premier David Cameron podkreślił, że wynegocjowano korzystne warunki, które dawałyby Wielkiej Brytanii szczególny status w UE. David Cameron zaznaczył, że zostały spełnione brytyjskie postulaty i będzie on rekomendować pozostanie w UE, choć przestrzegał, że jeśli obywatele Wielkiej Brytanii zagłosują za opuszczeniem jej struktur, podejmie on kolejne działania zmierzające do zrealizowania woli obywateli. Po zakończeniu obrad Rady Europejskiej, premier oficjalnie ogłosił, że referendum w Zjednoczonym Królestwie odbędzie się 23 czerwca 2016 r. Należy podkreślić, że przekonywał on o osiągnięciu maxi-

num korzyści z członkostwa w UE i wzywał społeczeństwo brytyjskie do pozostania we Wspólnocie (Bobińska, 2016).

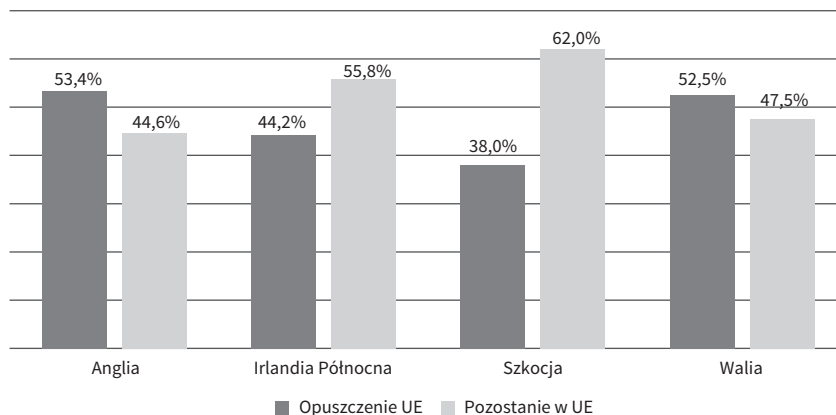
W celu przeprowadzenia obiecanego referendum w Zjednoczonym Królestwie konieczne było uchwalenie ustawy, która określałaby zasady organizacji w tej materii. Do podstawowych przepisów ustawy referendalnej z 2015 r. można zaliczyć przede wszystkim wskazanie terminu, w jakim miało odbyć się referendum oraz prawa do udziału w nim. Istotną kwestią było ustalenie treści pytania, które należało umieścić na karcie do głosowania. Brzmiało ono następująco: „Czy Wielka Brytania powinna pozostać członkiem Unii Europejskiej, czy powinna opuścić Unię Europejską?”. Ponadto ustawa zawierała trzy załączniki dotyczące zasad prowadzenia kampanii, jak również kontroli finansowej i przebiegu referendum. Konieczność uchwalenia ustawy wynikała z systemu ustrojowego Wielkiej Brytanii, a mianowicie z braku konstytucji pisanej. Specyfika tego ustroju charakteryzuje się tym, że system prawny opiera się na prawie zwyczajowym, precedensach i ustawach (Węgrzyn, 2016).

Wykres 1. Wyniki referendum w Wielkiej Brytanii z 23.06.2016 r.

Źródło: Opracowanie własne, https://www.bbc.com/news/politics/eu_referendum/results, 4.02.2019.

Wyniki przeprowadzonego referendum pokazały, że 51,9% brytyjskiego społeczeństwa nie poparło dalszego członkostwa. Spośród uprawnionych do głosowania, czyli 46 501 24 Brytyjczyków, w referendum brytyjskim wzięło udział ponad 30 milionów obywateli. Oznacza to, że frekwencja wyborcza wyniosła 71,8% (BBC, 2019).

Wykres 2. Wyniki referendum z uwzględnieniem podziału administracyjnego Wielkiej Brytanii

Źródło: Opracowanie własne, https://www.bbc.com/news/politics/eu_referendum/results, 4.02.2019.

Na podstawie wykresu należy stwierdzić, że przeciwnikami brexitu okazali się mieszkańcy Irlandii Północnej (55,8%) i Szkocji (62%). Natomiast największą grupę zwolenników opuszczenia Wielkiej Brytanii ze struktur UE stanowili obywatele Anglii (za 53,4%) i Walii (za 52,5%).

Trzeba podkreślić, że istotnym problemem okazała się pozycja Szkocji. Przeprowadzone badania pokazują, że zdecydowana większość obywateli Szkocji zagłosowała za pozostaniem w strukturach UE. W związku z wynikami przeprowadzonego referendum premier Szkocji, Nicola Sturgeon, wnioskuje do unijnych przedstawicieli o możliwość wypracowania odrębnego statusu dla kraju w relacjach z UE. Jednak władze UE stwierdziły, że po urzeczywistnieniu się wyników referendum nie może ona liczyć na status członkowski. Zarówno unijni przedstawiciele, jak i przedstawiciele państw członkowskich podkreślili, iż sytuacja ta nie może być przyczyną osłabienia integralności terytorialnej oraz jedności Zjednoczonego Królestwa. Brexit znacząco wpłynie również na status Irlandii,

która od wstąpienia w struktury UE w istotny sposób zniwelowała separatystyczne i terrorystyczne konflikty na swoim terytorium. Po ogłoszeniu wyników brytyjskiego referendum partia polityczna Sinn Féin zażądała możliwości uchwalenia nowego statusu Irlandii w ramach Zjednoczonego Królestwa. Uznano, że do głównych kwestii wymagających zabezpieczenia należy w szczególności wolny przepływ osób, towarów i kapitału (Zuba, 2017).

Społeczeństwo brytyjskie jako jeden z powodów eurosceptycznej postawy wskazywało na emigrację, a dokładniej jej wpływ na system społeczny, jak i miejsca pracy dla Brytyjczyków (Zuba, 2017).

W wyniku przeprowadzonego referendum przywódcy UE oświadczyli, że porozumienie zawarte na szczycie 18–19 lutego 2016 r. między Wielką Brytanią a UE nie wejdzie w życie i od tej chwili przestaje istnieć (Statement by the EU, 2016).

Działalność polityczna Theresy May

Analizując przebieg wydarzeń opuszczania struktur UE przez Wielką Brytanię, warto przybliżyć działalność polityczną Theresy May. Analizie poddano okres przed objęciem stanowiska premier Wielkiej Brytanii. Jej kariera polityczna rozpoczęła się w 1986 r., kiedy została radną londyńskiej dzielnicy Merton. Podczas sprawowania tej funkcji, w latach 1988–1990, objęła stanowisko przewodniczącej komisji edukacji, a w latach 1992–1994 była wiceprzewodniczącą frakcji Partii Konserwatywnej. Przez dwa lata pełniła również obowiązki sekretarza stanu ds. edukacji i zatrudnienia, a w latach 2001–2002 była sekretarzem stanu ds. transportu, samorządu lokalnego i regionów. Natomiast w 2002 roku wybrano ją na przewodniczącą Partii Konserwatywnej (The Rt Hon Theresa May, 2019). Głównym celem tej partii jest wprowadzenie zasad umożliwiających funkcjonowanie wolnego rynku, które miałyby stanowić podstawowy mechanizm do pomnażania zasobności ludności brytyjskiej oraz prowadzić do eliminacji ubóstwa. Członkowie Partii Konserwatywnej uważają, że główną barierą jest dyplomacja kulturowa UE, która wpływa bezpośrednio na kształtowanie integracji europejskiej (Du-

leba, 2014). Jedną z wielu idei była koncepcja nałożenia niższych podatków na zamożniejszą część Brytyjczyków, co miałyby spowodować polepszenie sytuacji całej ludności brytyjskiej. W ramach tzw. teorii skapywania ich polityka gospodarcza skupia się na bogatszej lub uprzywilejowanej części Brytyjczyków, w ramach której dążą do wprowadzenia ulg finansowych. Kolejnym istotnym postulatem tej partii politycznej jest poszerzenie uprawnień działania organizacji pozarządowych, których głównym zadaniem jest likwidacja ubóstwa czy niesprawiedliwości społecznej. Należy podkreślić, że jednym z ważniejszych postulatów jest wykreowanie wielkiego społeczeństwa brytyjskiego. Przedstawiciele partii wielokrotnie podkreślali społeczną naturę programu politycznego, której celem był wzrost dobrobytu i walka z nierównościami społecznymi (Duleba, 2014). U podstaw polityki Partii Konserwatywnej głęboko został zakorzeniony tradycjonalizm, który odwołuje się do konieczności zachowania dorobku i podkreśla przywiązanie do wartości narodowych, ukształtowanych i wielowiekowo praktykowanych przez instytucje państwowe (Hołysz & Chodorowski, 2007).

W 2004 r. Theresa May została ministrem ds. rodziny, a w kolejnych latach jej zakres obowiązków jako sekretarza stanu obejmował również sprawy kultury, mediów i sportu, natomiast w 2009 roku zajmowała się sprawami emerytur i pracy. W latach 2010–2012 mianowano ją na parlamentarnego podsekretarza stanu ds. kobiet i równości. W ramach tej funkcji zajmowała się polityką dotyczącą orientacji seksualnej oraz równości transgenderowej (Minister for Equalities, 2019).

Istotnym punktem w jej karierze politycznej były wybory parlamentarne, które przeprowadzono w 2010 r. Po dymisji Gordona Browna z funkcji premiera Wielkiej Brytanii, królowa Elżbieta II powierzyła stworzenie nowego gabinetu Davidowi Cameronowi, w którym Theresa May objęła stanowisko szefa resortu spraw wewnętrznych (David Cameron ogłosił skład koalicyjnego rządu, 2010). W ramach funkcji szefa brytyjskiego urzędu ministerialnego wykonywała ona obowiązki związane z reformą policji. Do priorytetowych zadań należało także utworzenie ściślejszej polityki narkotykowej i imigracyjnej (Theresa May Biography, 2016). Theresa May jako

minister spraw wewnętrznych odpowiedzialna była również za bezpieczeństwo krajowe. W ramach reformy policyjnej postanowiła ona zredukować etaty w policji oraz liczbę policjantów z uprawnieniami do użycia broni palnej. Głównym powodem tego działania był spadek liczby przestępstw w Wielkiej Brytanii. Dla przykładu w Anglii i Walii liczba funkcjonariuszy zmalała z 143 tys. do 123 tys., co oznaczało znaczącą redukcję etatów w policji. Jednak wraz ze wzrostem liczby zamachów terrorystycznych w Wielkiej Brytanii, Theresa May postanowiła przeznaczyć większe środki z budżetu na finansowanie służb policyjnych, choć podkreśliła, że ekstremizmu nie można pokonać wyłącznie środkami policyjnymi (Czarnecki, 2016).

Jako sekretarz stanu, w Ministerstwie Spraw Wewnętrznych (Home Office), zajmowała się także polityką antyterrorystyczną oraz szeroko pojmowaną polityką imigracyjną. W ramach kształtowania polityki antyterrorystycznej odgrywała istotną rolę w procesie decyzyjnym reagowania na poszczególne zagrożenia lub incydenty mające cechy terroryzmu. Warto nadmienić, że do jej kompetencji w tym zakresie należało również nadzorowanie służb państwowych, zajmujących się zwalczaniem terroryzmu, tj. policji, czy kontrwywiadowczej Służby Bezpieczeństwa (Jankowska-Czyż, 2012).

Z kolei od 13 lipca 2016 r. Theresa May zastąpiła na stanowisku premiera Davida Camerona, który podał się do dymisji po przeprowadzonym referendum. Głównym jej zadaniem jako lidera Partii Konserwatywnej było podjęcie negocjacji i ustalenie warunków wystąpienia Wielkiej Brytanii z unijnych struktur (Przystał być premierem, nie chce być posłem, 2016).

Brexit w polityce Theresy May

W dniu 13 lipca 2016 r. nowo zaprzysiężona premier Zjednoczonego Królestwa podkreślała, że sprawa brexitu jest kwestią nadrzędną w kreowaniu nowej przyszłości Wielkiej Brytanii. Zaznaczyła również, że jej rząd będzie dążył do zbudowania silniejszego, sprawiedliwszego kraju oraz podejmie wszelkie środki, by zmniejszyć liczbę

imigrantów przybywających z państw członkowskich po brexicie (Theresa May do Polaków, 2016).

Na początku kadencji brytyjska premier odbyła podróż po stolicach europejskich, by przedstawić priorytety oraz omówić kwestie związane z opuszczeniem UE. Negocjacje odbyły się z najważniejszymi przedstawicielami Niemiec, Francji, Włoch, Polski i Słowacji. Podczas wizyt Theresa May podkreślała, że dla Wielkiej Brytanii kluczowe są przyszłe relacje z UE i wyrażała chęć dalszej współpracy w szczególności w sferze handlowej. Stwierdziła, że główną przeszkodą jest uczestnictwo Zjednoczonego Królestwa w wolnym rynku bez jednoczesnej akceptacji zasady swobodnego przemieszczania się osób. Zarówno dla krajów członkowskich, jak i dla Wielkiej Brytanii kluczowymi kwestiami, które należałoby uregulować, są zasady traktowania imigrantów oraz dostępność brytyjskich instytucji finansowych, które odgrywają istotną rolę na europejskim kontynencie. Niemiecka kanclerz, Angela Merkel, podkreśliła, że istotne jest, by Wielka Brytania wyraziła swoje stanowisko w sprawie brexitu w sposób bardzo szczegółowy, a przede wszystkim określiła, w jaki sposób postrzega przyszłe stosunki z UE. Wyraziła ona również przychylność w sprawie uruchomienia art. 50 Traktatu o Unii Europejskiej w 2017 r., który zobowiązywał brytyjską premier do podjęcia negocjacji w ciągu 2 lat (Słojewska, 2016).

Na początku stycznia 2017 r. Theresa May podczas przemówienia w Londynie stwierdziła, że Wielka Brytania gotowa jest zrezygnować z jednolitego rynku i zerwać stosunki handlowe z największym jej partnerem, jakim jest UE (Wigglesworth, 2017).

W dniu 29 marca 2017 r. brytyjska premier podpisała list (United Kingdom, 2017), który oficjalnie potwierdził, że Wielką Brytanię uruchamia artykuł 50 Traktatu o Unii Europejskiej (TUE) i na jego podstawie rozpoczyna procedurę opuszczania Wspólnoty. Na podstawie tego artykułu każde państwo członkowskie może podjąć decyzję o opuszczeniu struktur UE. Należy podkreślić, że decyzja ta dotyczy całego obszaru regulacyjnego, gdyż przepisy nie uwzględniają możliwości częściowego wystąpienia z rdzenia UE (Barcz, 2016). Kolejnym istotnym punktem jest zawarcie umowy między UE a Wielką Brytanią w sprawie opuszczenia struktur Wspólnoty.

Warunki dotyczące umowy zostały określone w ust. 2 i 3 art. 50 TUE. W świetle przepisów Rada Europejska zwraca się do Rady do Spraw Ogólnych, która na podstawie zaleceń Komisji Europejskiej przystąpi do podjęcia decyzji, która upoważni do rozpoczęcia procesu negocjacji umowy oraz warunków wystąpienia państwa członkowskiego z jej struktur. Umowa ta negocjowana jest na podstawie art. 218. Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej, który odnosi się do zawierania przez UE umów międzynarodowych. Przepisy te regulują również, że Rada UE może wyznaczyć Komisję Europejską jako negocjatora. Na głównego negocjatora w sprawie brexitu Komisja Europejska wyznaczyła Michela Barniera oraz specjalny komitet składający się z przedstawicieli państw członkowskich. Obok głównego negocjatora podczas sesji negocjacyjnych obecni byli również przedstawiciele Komisji Europejskiej oraz przedstawiciele przewodniczącego Rady Europejskiej. Negocjator zobligowany został do systematycznego składania sprawozdań z toku negocjacji Radzie Europejskiej, Radzie oraz jej organom przygotowawczym i do regularnego przekazywania informacji Parlamentowi Europejskiemu. Należy zaznaczyć, że członkowie Rady Europejskiej, Rady i jej organów przygotowawczych reprezentujący Wielką Brytanię nie byli uczestnikami dyskusji negocjacyjnych oraz podejmowanych decyzji (Nieformalne posiedzenie szefów państw, 2016).

W dniu 29 kwietnia 2017 r. odbyła się nadzwyczajna Rada Europejska w składzie 27 przedstawicieli państw członkowskich, którzy zebrali się po raz pierwszy po oficjalnym uruchomieniu przez Wielką Brytanię art. 50 TUE. W wytycznych Rady stwierdzono, że podczas negocjacji UE-27 zachowa jedność i wszystkie decyzje podejmowane będą przez jednolity podmiot. Rada Europejska podkreśliła także, że poczyni wszelkie starania, by Wielka Brytania po opuszczeniu UE była bliskim jej partnerem i wszystkie zawierane porozumienia będą opierały się na równowadze praw i obowiązków. Szczegółowe wytyczne negocjacyjne dotyczyły uporządkowania procesu opuszczenia struktur UE przez Zjednoczone Królestwo, a w szczególności praw obywateli, ustaleń finansowych oraz sytuacji Irlandii. Przywódcy unijni podkreślili, że UE chce wspierać pokój, stabilność oraz pojednanie na wyspie. Trzeba zaznaczyć, że w dniu opuszczenia struktur

UE wszelkie Traktaty przestaną mieć zastosowanie do Zjednoczonego Królestwa. Natomiast umowa określająca przyszłe stosunki między UE a Wielką Brytanią może zostać zawarta, gdy Wielka Brytania stanie się państwem trzecim. Jednak przywódcy UE wyrazili gotowość i chęć, by w ramach drugiego etapu negocjacji rozpocząć rozmowy na temat przyszłych relacji (Negocjacje ze Zjednoczonym Królestwem, 2019).

Kolejnym istotnym krokiem podjętym przez Radę Europejską było wyznaczenie Komisji Europejskiej jako negocjatora UE w sprawie brexitu. W dniu 22 maja 2017 r. Rada Europejska przyjęła również wytyczne z dnia 29 kwietnia 2019, które umożliwiają rozpoczęcie negocjacji z Wielką Brytanią (Rada (art. 50) zezwala na rozpoczęcie rozmów brexitowych, 2017).

W dniu 19 czerwca 2017 r., Michel Barnier jako główny negocjator UE i David Davis pełniący funkcję ministra do spraw wyjścia Wielkiej Brytanii z Unii Europejskiej, rozpoczęli negocjacje w sprawie brexitu. Na spotkaniu byli obecni również przedstawiciele Komisji oraz przedstawiciele Przewodniczącego Rady Europejskiej (Speech by Michel Barnier, 2019). Uzgodniono na nim organizację dalszych dyskusji oraz ściśle określono swoje stanowiska w sprawie brexitu. Na posiedzeniu Rady ministrowie państw członkowskich przeanalizowali również procedury przeniesienia unijnych agencji mieszczących się w Londynie na terytorium innego państwa członkowskiego. Na szczęblu unijnym Europejska Agencja Leków (EAM) odpowiedzialna jest za ocenę naukową leków, nad którymi sprawuje nadzór i dba o ich bezpieczeństwo. Z kolei Europejski Urząd Nadzoru Bankowego (EUNB) dba o utrzymanie stabilności finansowej w UE i sprawuje nadzór nad efektywną i prawidłową działalnością sektora bankowego. W ramach procedury zainteresowane państwa członkowskie składały oferty, które zostały ocenione przez Komisję na podstawie obiektywnych kryteriów, a ostateczną decyzję podjęło 27 przedstawicieli państw członkowskich. Procedury te zostały zatwierdzone na kolejnym posiedzeniu Rady Europejskiej, która odbyła się 22 czerwca 2017 r., a 20 listopada 2017 r. wybrano siedziby dwóch agencji i ustalono, że nową siedzibą EAM będzie Amsterdam, natomiast EUNB Paryż (General Affairs Council, 2017).

W Brukseli, w dniach 20 lipca i 31 sierpnia 2017 r., odbyła się druga i trzecia runda negocjacji. Głównymi poruszonymi zagadnieniami podczas negocjacji były kwestie rozliczeń finansowych. Obie strony dokonały analizy prawnej, która dotyczyła zobowiązań Wielkiej Brytanii względem UE. Kolejnym omawianym tematem były prawa obywatelskie, a w szczególności kwalifikacje zawodowe i prawo gospodarcze. Fundamentalną kwestią były również sprawy Irlandii, choć wówczas nie wypracowano konkretnej decyzji w tej kwestii (Consilium, 2017).

Rozpoczęta 25 września 2017 r. w Brukseli czwarta runda negocjacji dotyczyła statusu Irlandii. Oba podmioty zgodziły się, że jest to sytuacja wyjątkowa i wymaga szeregu konkretnych rozwiązań. W przypadku praw obywateli uzgodniono, że umowa o wystąpieniu Wielkiej Brytanii z UE będzie gwarantować prawa wszystkim obywatelom (Czwarta runda negocjacji, 2017).

W dniach 9–12 października 2017 r. trwała piąta runda negocjacji, podczas której wynegocjowano w sprawie Irlandii utrzymanie wspólnego obszaru przemieszczenia się (CTA), który umożliwi obywatelom brytyjskim i irlandzkim swobodne podróżowanie między dwoma krajami. Natomiast w przypadku rozliczeń finansowych Wielka Brytania zadeklarowała wywiązać się ze wszystkich zobowiązań, które podjęła podczas członkostwa w UE. Podczas szóstego etapu negocjacji, który rozpoczęto 9 listopada 2017 r., a zakończono 10 listopada w Brukseli podkreślono, że dotychczasowe ustalenia wymagają większego postępu w 3 dziedzinach, tj. praw obywateli, Irlandii oraz zobowiązań finansowych (Piąta runda negocjacji UE a Wielką Brytanią, 2017).

15 grudnia 2017 r. Rada Europejska wraz z przedstawicielami 27 państw członkowskich wspólnie uznała, że można rozpocząć drugi etap negocjacji brexitowych. Głównymi tematami w fazie drugiej był tzw. okres przejściowy oraz określenie przyszłych stosunków Wielkiej Brytanii z UE. Stanowisko unijnych przywódców głosiło, że podczas okresu przejściowego, które potrwałoby do 2020 r., unijne prawodawstwo będzie miało zastosowanie również do Wielkiej Brytanii tak, jakby wciąż była w strukturach UE. Ustalono również, że Wielka Brytania nie będzie już uczestnikiem biorącym udział w pracach

instytucji UE. Unijni przywódcy podkreślili, że ten etap negocjacji nie byłby możliwy bez jedności pozostałych państw członkowskich i konstruktywnych działań brytyjskiej premier (Rada Europejska (art. 50), 2017).

W dniu 23 marca 2018 r. Rada Europejska przyjęła wytyczne dotyczące stosunków między UE a Wielką Brytanią po opuszczeniu przez nią struktur unijnych. Umowa określająca przyszłe partnerstwo powinna obejmować handel towarami, współpracę celną, handel usługami oraz dostęp do rynku zamówień publicznych. Stosunki Wielkiej Brytanii, jako państwa trzeciego, z UE powinny dotyczyć również globalnych wyzwań, a przede wszystkim w obszarze zmian klimatu, zrównoważonego rozwoju i zanieczyszczenia transgranicznego (Rada Europejska (art. 50), 2018). W dniu 25 listopada 2018 r., podczas nadzwyczajnego szczytu Rady Europejskiej, unijni przywódcy zaakceptowali umowę o wystąpieniu Wielkiej Brytanii z UE oraz deklarację polityczną wyznaczającą stosunki między UE a Wielką Brytanią (Nadzwyczajny szczyt, 2018). W dniu 11 stycznia 2019 r. Rada zdecydowała o podpisaniu umowy o wystąpieniu i przekazała ją do akceptacji Parlamentowi Europejskiemu. Choć jej podpisanie było możliwe wyłącznie po przeprowadzeniu przez parlament Zjednoczonego Królestwa stosowanego głosowania, w którym zaakceptowałyby on wypracowane warunki. Umożliwiłoby to podjęcie stosownych przygotowań w kwestii przyszłych stosunków między Wielką Brytanią a UE, a negocjacje te mogłyby się rozpocząć, kiedy Wielka Brytania stałaby się państwem trzecim (Wspólne pismo, 2019).

Jednak 15 stycznia 2019 r. brytyjski parlament odrzucił umowę w sprawie wyjścia Zjednoczonego Królestwa z UE. Porozumienie polityczne poparło 202 parlamentarzystów, natomiast przeciw było 432. Oznaczało to nie tylko historyczną porażkę rządu Theresy May, ale również podjęcie nowych negocjacji z unijnymi przedstawicielami w sprawie brexitu. W dniu 16 stycznia 2019 r. odbyło się głosowanie w sprawie wotum nieufności dla rządu Theresy May. Za pozostawieniem brytyjskiej premier na stanowisku opowiedziało się 325 deputowanych, a przeciwko było 306 parlamentarzystów (Reiche, 2019). Należy zaznaczyć, że pierwszy termin wystąpienia Wielkiej

Brytanii z UE mijał 29/30 marca 2019 r. W związku z tym zostały podjęte dalsze próby negocjacji i rozmowy w sprawie brexitu. Natomiast Komisja Europejska 30 stycznia 2019 r. przyjęła plan działań awaryjnych w przypadku opuszczenia przez Wielką Brytanię UE bez porozumienia, który objął szereg środków ustawodawczych. Komisja Europejska uregulowała przede wszystkim prawa obywateli w zakresie zabezpieczenia społecznego. Uprawnienia te obejmują okres ubezpieczenia, zatrudnienia lub samozatrudnienia, jak również zamieszkania w Wielkiej Brytanii. Ochroną objęto również uczestników programu Erasmus+, którym zapewniono możliwość pozostania w Zjednoczonym Królestwie do chwili ukończenia nauki oraz otrzymywania stypendium. W przypadku wystąpienia Wielkiej Brytanii z UE bez porozumienia będzie ona zobligowana do honorowania wszystkich zobowiązań, które podjęła w trakcie członkostwa (Przygotowania do brexitu, 2019).

Istotnym punktem w sprawie rozvodu z UE było porozumienie strasburskie zawarte 11 marca 2019 r. między Komisją Europejską a Wielką Brytanią. Zawierało ono zarówno dokumenty określające ramy przyszłych stosunków, jak i instrumenty związane z umową o wystąpieniu Zjednoczonego Królestwa z UE. W pierwszym dokumencie Wielka Brytania zobowiązała się do podjęcia niezbędnych kroków, by sprawnie i szybko wynegocjować umowę, dzięki której zostaną określone przyszłe stosunki. Podkreślono również, że głównym celem zarówno UE, jak i Zjednoczonego Królestwa jest uregulowanie przyszłych stosunków jeszcze przed zakończeniem okresu przejściowego. Z kolei dopiero po opuszczeniu UE przez Wielką Brytanię zostaną podjęte formalne negocjacje. Zobowiązano się również do wypracowania rozwiązań w kwestii Irlandii i Irlandii Północnej. W tym zakresie oba podmioty, by wypracować alternatywne rozwiązania, zobowiązały się do przeprowadzenia konsultacji z ekspertami z sektora prywatnego, przedsiębiorstwami, związkami zawodowymi, jak również instytucjami, które utworzono zgodnie z porozumieniem wielkopiątkowym (Wspólne oświadczenie uzupełniające, 2019). W sprawie instrumentów dotyczących umowy o wystąpieniu Zjednoczonego Królestwa obie strony podkreśliły chęć ścisłego i silnego przyszłego partnerstwa, które skupiłoby się na

współczesnych globalnych wyzwaniach. W kwestii Irlandii Północnej zadeklarowano przyjęcie umowy gwarantującej wyspie Irlandii brak podziału i twardej granicy (Instrument dotyczący Umowy, 2019).

Natomiast w dniu 20 marca 2019 r., po odrzuceniu przez brytyjski rząd po raz drugi umowy o wystąpieniu Zjednoczonego Królestwa, brytyjska premier przesłała pismo do przewodniczącego Rady Europejskiej z prośbą o przesunięcie daty brexitu do 30 czerwca 2019 r. Podkreśliła w nim, że prośbę swą motywuje tym, że opuszczenie Unii Europejskiej powinno odbyć się w sposób uporządkowany zarówno na mocy umowy, jak również deklaracji politycznej, którą uzgodniono w listopadzie. W piśmie tym zaznaczono, że Izba Gmin domaga się wprowadzenia wielu zmian merytorycznych do wspólnego porozumienia. Zmiany te powinny uwzględniać ochronę rynku wewnętrznego Wielkiej Brytanii, uwzględniając przy tym jej gospodarkę i bezpieczeństwo obywateli (Wniosek Zjednoczonego Królestwa, 2019). Przewodniczący Rady Europejskiej Donald Tusk podkreślił, że przedłużenie opuszczenia UE jest możliwe, jednak wymaga ono zgody wszystkich państw członkowskich (Oświadczenie Donalda Tuska, 2019). W dniu 21 marca Rada Europejska zaproponowała przedłużenie daty brexitu do 22 maja 2019. Jednak warunkiem tego wydłużenia było zaakceptowanie owej umowy. Podkreślono również, że nie ma możliwości jej renegocjowania i w przypadku jej niezaakceptowania opuszczenie struktur UE nastąpi z dniem 12 kwietnia 2019 r. (Konkluzje Rady Europejskiej, 2019). Formalna decyzja o przesunięciu terminu zapadła 22 marca 2019 r. (Brexit, 2019).

Po odrzuceniu po raz trzeci umowy o wystąpieniu brytyjska premier zwróciła się ponownie do przewodniczącego Rady Europejskiej o kolejne przesunięcie terminu opuszczenia struktur UE. W wystosowanym piśmie dnia 5 kwietnia 2019 r. Theresa May zaproponowała datę 30 czerwca 2019 r. Podkreśliła również, że rząd Zjednoczonego Królestwa przeprowadzi wybory do Parlamentu Europejskiego (Pismo Theresy May, 2019). W dniu 10 kwietnia 2019 r. został zwołany nadzwyczajny szczyt przywódców UE, na którym wyrażono zgodę, by odroczyć wystąpienie Zjednoczonego Królestwa

do końca października 2019 r. W związku z tym Wielka Brytania była zobligowana do przeprowadzenia wyborów do Parlamentu Europejskiego według prawa UE. Przewodniczący Rady Europejskiej zaznaczył również, że Zjednoczone Królestwo pozostaje państwem członkowskim z pełnią praw i obowiązków według art. 50. Należy zaznaczyć, że brytyjskiemu rządowi przysługuje prawo wycofania notyfikacji (Nadzwyczajne posiedzenie, 2019).

Podsumowanie

Po przeprowadzeniu analizy warto podkreślić, że stosunki Wielkiej Brytanii z UE od samego początku jej członkostwa nacechowane były eurosceptyzmem. Cechą charakterystyczną polityki Zjednoczonego Królestwa było traktowanie jednoczącej się Europy w sposób instrumentalny. Podstawowym wyznacznikiem eurosceptycznej postawy był przede wszystkim interes narodowy, który stanowi najważniejszy element polityki niezależnie od rządzącej partii politycznej.

Należy zaznaczyć, iż rząd Davida Camerona nie miał jednoznacznych intencji, które miały doprowadzić do opuszczenia UE przez Zjednoczone Królestwo. Obecnie stosunki brytyjsko-unijne cechują się dużą niestabilnością. Wynika to przede wszystkim z nasilającej się eurosceptycznej postawy zarówno wśród przedstawicieli brytyjskiego rządu, jak i społeczeństwa. Do głównych determinant zalicza się: rozwój sytuacji w sferze euro, migracje, terroryzm oraz koncepcje wspólnego rynku. Niezależnie od formy wyjścia Wielkiej Brytanii z UE należy podkreślić, że widzi ona swoje miejsce poza jej strukturami.

Wyznaczony termin brexitu zobowiązuje Wielką Brytanię do podjęcia konsekwentnych działań w tej sprawie. Przedstawiciele państw członkowskich podkreślają, że nie ma możliwości renegeacji umowy o wystąpieniu Wielkiej Brytanii z UE. Przewodniczący Rady Europejskiej zaznaczył, że termin brexitu nie powinien być ciągle przedłużany i nie może być on również dłuży niż do końca października 2019 r. Termin ten zobowiązał przede wszystkim brytyjski rząd do przeprowadzenia wyborów do Parlamentu Europejskiego. Odracza-

nie terminu brexitu wynika przede wszystkim z braku porozumienia w parlamencie Zjednoczonego Królestwa. Przypuszcza się, że ustalona data wystąpienia Wielkiej Brytanii z UE pozwoli na znalezienie możliwie najlepszego rozwiązania oraz podjęcia konstruktywnych działań w tej sprawie. Obecnie istnieje kilka możliwości opuszczenia UE. Pierwszą alternatywą jest akceptacja przez brytyjski rząd umowy o wystąpieniu, którą uzgodniono w listopadzie 2018 r. W przypadku braku tej aprobaty możliwe jest opuszczenie UE przez Wielką Brytanię w ramach tzw. „twardego brexitu”. Oznaczałoby to przede wszystkim brak porozumienia regulującego przyszłe stosunki między podmiotami. Jednak unijni przywódcy podkreślają, że biorą również pod uwagę pozostanie Wielkiej Brytanii w strukturach UE. Po złożeniu dymisji, w dniu 7 czerwca 2019 r., przez premier Theresę May, dalsze negocjacje spoczywać będą na nowym szefie brytyjskiego rządu.

Bibliografia

- Barcz, J. (2016). Brexit: w sprawie interpretacji postanowień art.50 Traktatu o Unii Europejskiej, *Europejski Przegląd Sądowy*, 12, ss. 4–14.
- BBC, https://www.bbc.com/news/politics/eu_referendum/results, 2.02.2019.
- Bobińska, P. (2016, 23 czerwca). Próba oceny skutków wyjścia Wielkiej Brytanii z Unii Europejskiej, http://www.uwm.edu.pl/wne/katedry/kmakro/files/e7_p20.pdf, 20.07.2019.
- Brexit: European Council adopts decision extending the period under Article 50, <https://www.consilium.europa.eu/pl/press/press-releases/2019/03/22/brexit-european-council-adopts-decision-extending-the-period-under-article-50/>, 23.03.2019.
- Consilium, <https://www.consilium.europa.eu/pl/policies/eu-uk-after-referendum/>, 3.03.2019.
- Czarnecki, M. (2017). Czy premier May osłabiła policję? *Gazeta Wyborcza*, 6 czerwca.
- Czwarta runda negocjacji między UE a Wielką Brytanią, https://ec.europa.eu/commission/sites/beta-political/files/table_-_citizens_rights.pdf, 3.03.2019.
- David Cameron ogłosił skład koalicyjnego rządu, <https://wiadomosci.wp.pl/david-cameron-oglosil-sklad-koalicyjnego-rzadu-6036653222511233a>, 4.02.2019.

- Dulęba, L. (2014). Ewolucja ideologiczna Partii Konserwatywnej w Wielkiej Brytanii w latach 2005–2012, *Europejskie Studia Politologiczne*, 2, ss. 193–2014. DOI: <https://doi.org/10.14746/ssp.2014.2.11>.
- General Affairs Council (Art.50) 20/06/2017, <https://www.consilium.europa.eu/en/meetings/gac-art50/2017/06/20/>, 3.03.2019.
- Instrument dotyczący Umowy o wystąpieniu Zjednoczonego Królestwa Wielkiej Brytanii i Irlandii Północnej z Unii Europejskiej i Europejskiej Wspólnoty Energii Atomowej, <https://data.consilium.europa.eu/doc/document/XT-21014-2019-INT/pl/pdf>, 25.03.2019.
- Jankowska-Czyż, I. (2012). Przygotowanie Wielkiej Brytanii do przeciwdziałania terroryzmowi, *Przegląd Bezpieczeństwa Wewnętrznego*, 6, ss. 234–244.
- Koszel, B. (2018). Brexit w polityce europejskiej Niemiec, *Przegląd Politologiczny*, 1, ss. 119–131. DOI: <https://doi.org/10.14746/pp.2018.23.1.8>.
- Konkluzje Rady Europejskiej (art.50) (21 marca 2019), <https://www.consilium.europa.eu/pl/press/press-releases/2019/03/21/european-council-art-50-conclusions-21-march-2019/>, 26.03.2019.
- Komisja Europejska o przemówieniu Davida Camerona: Wielka Brytania mile widziana w UE, o ile sama zechce w niej być, <https://wpolityce.pl/polityka/149319-komisja-europejska-o-przemowieniu-davida-camerona-wielka-brytania-mile-widziana-w-ue-o-ile-sama-zechce-w-niej-byc>, 8.02.2019.
- Minister for Equalities, <https://www.gov.uk/government/ministers/minister-for-women-and-equalities>, 4.02.2019.
- Musiał-Karg, M. (2016). Brytyjskie i węgierskie referenda z 2016 r. Uwagi o roli instytucji demokracji bezpośredniej w procesie integracji europejskiej, *Przegląd Europejski*, 3, ss. 79–97.
- Nadzwyczajny szczyt Rady Europejskiej (art. 50) (25 listopada 2018), <https://www.consilium.europa.eu/pl/meetings/european-council/2018/11/25/>, 5.03.2019.
- Negocjacje ze Zjednoczonym Królestwem na podstawie art. 50, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/PL/TXT/?uri=LEGISSUM:4301000>, 20.07.2019.
- Nieformalne posiedzenie szefów państw i rządów 27 państw członkowskich oraz przewodniczącego Rady Europejskiej i przewodniczącego Komisji Europejskiej, <https://www.consilium.europa.eu/media/24163/15-euco-statement-pl.pdf>, 10.02.2019.
- Olszewski, P. (2018), *Unia Europejska w świecie. Od liberalizmu do realizmu*. Warszawa :Instytut Studiów Politycznych Polskiej Akademii Nauk.
- Oświadczenie Donalda Tuska w sprawie brexitu, <https://www.consilium.europa.eu/pl/press/press-releases/2019/03/20/statement-by-president-donald-tusk-on-brexit/>, 26.03.2019.
- Piąta runda negocjacji między UE a Wielką Brytanią, <https://www.consilium.europa.eu/pl/policies/eu-uk-after-referendum/>, 3.03.2019.

- Pismo Theresy May do przewodniczącego Rady Europejskiej, https://assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/793058/PM_letter_to_His_Excellency_Mr_Donald_Tusk__1_.pdf, 7.04.2019.
- Przestał być premierem, nie chce być posłem. David Cameron zrzekł się mandatu, <https://www.tvn24.pl/wiadomosci-ze-swiata,2/david-cameron-odchodzi-z-izby-gmin-zrzekl-sie-mandatu,675573.html>, 5.02.2019.
- Przygotowania do brexitu: Komisja Europejska przyjmuje ostatnią partię środków awaryjnych dotyczących Erasmus+, zasad koordynacji zabezpieczenia społecznego oraz budżetu UE na wypadek braku porozumienia o brexicie, http://europa.eu/rapid/press-release_IP-19-743_pl.htm, 15.02.2019.
- Rada (art.50) zezwala na rozpoczęcie rozmów brexitowych i przyjmuje wytyczne negocjacyjne, <https://www.consilium.europa.eu/pl/press/press-releases/2017/05/22/brexit-negotiating-directives/pdf>, 10.02.2019.
- Rada Europejska (art.50) (15 grudnia 2017), <https://www.consilium.europa.eu/pl/meetings/european-council/2017/12/15/>, 3.03.2019.
- Rada Europejska (art. 50) (23 marca 2018 r.)-Wytyczne, <https://www.consilium.europa.eu/media/33508/23-euco-art50-guidelines-pl.pdf>, 5.03.2019.
- Ronek, G. (2012) Wielka Brytania we wspólnotach europejskich i Unii Europejskiej, *Roczniki Nauk Społecznych*, 2, ss. 101–121.
- Reiche, L. (2019, 16 stycznia). Theresa May übersteht Misstrauensvotum knapp, <http://www.manager-magazin.de/politik/europa/brexit-ticker-theresa-may-stellt-sich-vertrauensvotum-a-1248257.html>, 6.03.2019.
- Słojewska, A. (2016). Brexit. Pierwsze przymiarki, *Rzeczpospolita*, 1 sierpnia.
- Speech by Michel Barnier, the European Commission's Chief Negotiator, following the first round of Article 50 negotiations with the UK, http://europa.eu/rapid/press-release_SPEECH-17-1704_en.htm, 12.02.2019.
- Statement by the Eu leaders and the Netherlands Presidency on the outcome of the UK referendum, <https://www.consilium.europa.eu/en/press/press-releases/2016/06/24/joint-statement-uk-referendum/>, 24.06.2016.
- System polityczny Wielkiej Brytanii, <https://mybritainpg6.files.wordpress.com/2016/04/system-polityczny-wielkiej-brytanii.pdf>, 4.02.2019.
- Theresa May do Polaków: Nie przyjeżdżajcie do UK, jeśli nie macie wcześniej załatwionej pracy!, <https://www.polishexpress.co.uk/theresa-may-polakow-nie-przyjezdza-jecie-uk-jesli-nie-macie-wczesniej-zalatwionej-pracy>, 4.02.2018.
- The Rt Hon Theresa May, <https://www.gov.uk/government/people/theresa-may>, 4.02.2019.
- United Kingdom notification under Article 50 TEU, <http://data.consilium.europa.eu/doc/document/XT-20001-2017-INIT/en/pdf>, 10.02.2019.
- Węgrzyn, J. (2016). Referendum w sprawie wyjścia Wielkiej Brytanii z Unii Europejskiej. *Instytucje demokracji bezpośredniej w praktyce*, 89, ss. 109–121.

- Wheeler, B. (2019, 10 maja). Brexit: All you need to know about the UK leaving the Eu, <https://www.bbc.com/news/uk-politics-32810887>, 31.01.2019.
- Wigglesworth, K. (2017, 17 stycznia). Brexit: Theresa May lays out her plan for a sharp break with the Eu, <https://www.npr.org/sections/thetwo-way/2017/01/17/510225347/brexit-theresa-may-lays-out-her-plan-for-a-clean-break-with-the-eu>, 5.02.2019.
- Wniosek Zjednoczonego Królestwa o przedłużenie na mocy art. 50 TUE, <https://data.consilium.europa.eu/doc/document/XT-20005-2019-INIT/pl/pdf>, 26.03.2019.
- Wspólne oświadczenie uzupełniające deklarację polityczną określającą ramy przyszłych stosunków między Unią Europejską a Zjednoczonym Królestwem Wielkiej Brytanii i Irlandii Północnej, <https://data.consilium.europa.eu/doc/document/XT-21018-2019-INIT/pl/pdf>, 30.03.2019.
- Wspólne pismo przewodniczącego Donalda Tuska i przewodniczącego Jeana-Claude'a Junckera do premie Zjednoczonego Królestwa Theresy May, <https://www.consilium.europa.eu/pl/press/press-releases/2019/01/14/joint-letter-of-president-tusk-and-president-junker-to-theresa-may-prime-minister-of-the-united-kingdom/>, 5.03.2019.
- Zuba, K. (2017). Brexit: przyczyny oraz potencjalne konsekwencje wyjścia Wielkiej Brytanii z Unii Europejskiej, *Studia Politologiczne*, 45, ss. 287–313.

Brexit Negotiation Process in David Cameron and Theresa May's Policy

Summary: Great Britain's decision to leave the European Union (aka Brexit) is one of the most significant events in the history of European integration. It is also the first event in the history of the Community, yet not the only one proposed by the UK government. This article aims at the analysis of political activity of British Prime Ministers: David Cameron and Theresa May related to the United Kingdom's leaving the European Union structures. British Government's decision was taken after the referendum, which was held on June 23, 2016, followed by invoking Article 50 of the EU's Lisbon Treaty. Consequences of Brexit are highly dependent on the results of negotiations, although most definitely they will have political, economic and social implications. The most important conclusions are contained in the summary.

Keywords: Brexit, European Union, referendum, Great Britain, European integration